

Թէ որ մարդկանց խրատ ու շինութիւն
ըլլալու համար չըլլայ անոր կեանքը,
աշխարհիս մէջ անոր արժանի բան մը
չկայ: Այսպիսի յարգոյ ծեր մը ըլլալու
համար հարկ չէ միշտ ծերանալ. բայց

Թէ որ մէկը գէշ երիտասարդ է, ինչ
պէս կրնայ այսպիսի ծերութեան յոյս
ունենալ:

Հ . Մ . Մ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Աշխարհի ասպիտակ լըայ արեղէն-թիւն:

ՏԵՒԵՒԵՒՆԷ ԱՄԷ ԺԱՆ:

ԱՄԷ ԱՍԻՐԻՏ ազգը եւրոպական Տաճ
կաստանի քաջ ու զարմանալի ժողո
վուրդներէն մէկն է: Իրենց երկիրը
Աքրիական ծովուն եզերքը կ'իյնայ,
Տալմացիային՝ Պոսնային ու Յունաս
տանին մէջտեղը. և Թէպէտ լաւ բա
նեցուցած չէ երկիրը, բայց առատու
թեամբ կը բերէ բրինձ, կանեփ, վուշ,
ծխախոտ, գարի, մարացորեն, մեղր,
ձէթ ու շինուածքի փայտ:

Այլ բոլորացիք աս ազգին Աշխարհի կ'ը

սեն, և ստոյգ պատճառը իրենք ալ չեն
գիտեր. կրնայ ըլլալ որ Ասսպից ծովուն
քովերէն եկած հին Աշուանից, կամ
ինչպէս ուրիշները կարծիք կ'ընեն՝ Աշա
նաց մէկ մասն են, Թէպէտ և լեզունին
չատ մեծ տարբերութիւն ունի արևե
լեան ու արևմտեան լեզուներէն, և մէջը
խիստ շատ բառեր ալ իստոնուած են
յունարէն, տաճկերէն, զաղմատերէն,
իտալերէն և այլն: Բուն ազգը ինքզինքը
Ասիական էր կ'անուանէ. իսկ տաճկերէն

Լուսաւոր ըսելը կ'երևնայ թէ իրենց
հին Լուսաւոր անունէն ելած է, որ աս
ալ Լուսաւոր անունն է, և մեր Լուսաւոր
ըսածին աւելի կը մծտենայ :

Ինդհանրապէս Լուսաւորները իրա-
րու կը նմանին թէ բարբոլ և թէ կեր-
պարանբոլ . ամէնքն ալ քաջ, աւազա-
կաբարոյ, չարքաշ ու տգէտ են :

Լուսաւորները ասկէ չորս հարիւր
տարիի չափ առաջ ամէնքն ալ քրիստո-
նեայ էին, ետքը մեծ մասը տաճկրցան .
հիմա քրիստոնեաները կէս մը յունա-
դաւան են՝ կէս մը հռոմէական, բայց
թէ քրիստոնեաները և թէ մահմետա-
կանները խիստ աւելորդապաշտ են, և
իրարու սաստիկ թշնամի . մէկ կողմա-
նէ ալ իրենց անհանդարտ բնաւորու-
թեամբը ստէպ ստէպ ( ) սմանեան տե-
րութենէն զլուխ կը քաշեն ու նորէն
կը նուաճուին :

( ) սմանցւոց սուլդան Սուրատ Թա-
գաւորը 1448^{ին} տիրեց Լուսաւորնե-
րուն, ու տաճկրցուց զիրենք : Ըն ա-
տենները Լուսաւորներուն իշխանն էր
Յովհաննէս Վասթրիոթ, որ Վաղյա
կամ Լիսիսար ըսուած քաղաքը կը նըս-
տէր . ասոր որդին Վեորգ տաճկրցաւ,
և ըսուեցաւ Խաբէնտէր պէկ . ու զօրա-

ւոր մարդ ըլլալով՝ սուլդան Սուրատին
ծառայութեանը մէջ շատ քաջութիւն-
ներ ըրաւ : Ըս Խաբէնտէր պէկը իր մեծ
եղբօրը յաջորդէլէն ետքը՝ նորէն քրիս-
տոնեայ եղաւ ու ապստամբեցաւ ( ) ս-
մանեան տերութենէն . շատ ու մեծա-
մեծ յաղթութիւններ ըրաւ, շատ տե-
ղերու տիրեց, ինչուան Ս ենետկեցւոց
մէ ալ տարին 1500 ոսկի տուրք առաւ .
իր երկրին մէջ շատ կարգեր կանոններ
դրաւ, ու Պիոս Բ պապին հետ տես-
նուելու համար հռոմ երթալէն ետքը
դարձաւ իր երկիրն ու մեռաւ 1467^{ին} .
Խաբէնտէր պէկին որդիքը վախնալով
Փաթիհ սուլդան Սէհէմմէտին զօ-
րութենէն՝ իրենց մեծերովը փախան
Վափուի, հասարակ ժողովրդեան մէկ
մասը Ս ենետկեցւոց զաւառները ան-
ցան, և սուլդան Սէհէմմէտ բոլորովին
տիրեց Լուսաւորային : Ընկէց ետքը ին-
չուան Տէփէտէլէնի Լի փաշային օ-
րերը Լուսաւորները ազգային իշխան
մը չունեցան . բայց Լի փաշան ալ Խա-
բէնտէր պէկին ոչ քաջութիւնն ունե-
ցաւ և ոչ յաջողութիւնները, ինչպէս
որ ուրիշ տեղ իր վարքը պատմեցինք՝,
և հոս ալ իր պատկերը զրինք :

ՔՆԱՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

Բ .

Ի Սուրբ Լուսաւորիչն :

Որ ԳԻՔ գերութեան իմ ժողովուրդք ծընեալ յերկիր օտար ,

Որ ժողովեալ էք աստ ,

Սի մոռանայք մի մոռանայք ըզհայրենին աշխարհ

Բզչայաստան քարինսն :

Լիկայք արտասուօք մեք ընթասցուք մըտօք այսօր 'ի նոյն

Օտօնս 'ի տեղին տօնել :

Ընփորձըս գըթամ 'ի հող հետոց Լուսաւորչին իմոյ

Լամ և խնդրեմ ըզնոյնն :

Վայեցեալ տեսէք ըզսուրբըն Վրիգոր նոր հայրապետ եկեալ

Վորահաւատ հօտին .

1 Տես հատ . Ե երես 268 :